

education

Department:
Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI 12

TSHIVENDA LUAMBO LWA HAYANI (HL)

BAMMBIRI LA U THOMA (P1)

LARA 2009

MEMORANDAMU

.

MARAGA: 70

Memorandamu uyu u na masiatari a 6.

NSC – Memorandamu

KHETHEKANYO YA A: THOLOKANYONDIVHO

MBUDZISO 1

1.1	Muvhangi	Tshiitisi	Tshinyalelo			
	1.1.1 Musiiwa√	U fhisa buvhi/buvhi √				
	1.1.2	U pfa phepho/ vhuriha √	Nn d u tharu dza Vho- Mawelewele dzo swa dzothe. √			
	1.1.3 Tshibvumo√ Vho-Ludongo Tshidakwa	U rafha notshi√ U fhisa mavhivhi Tshitommbi	Mipaini ya Mondi yo swa. √ Tsimu ya Vho- Mabuda yo swa. Tsimu dzothe dza mibomo dzo swa/ khamphani ya Simunye / vhathu vha fhelelwa nga mishumo.			
	1.1.4 Lukhangasa √		Miri ya mishonga na zwikhokhonono zwi shumiswaho nga vhomaine zwo swa zwothe. √	(9)		
1.2.1	Hai, √vho rengisa namana dzavho vha lifha mulandu. √					
1.2.2	Ee, √ mulilo u tshi dug	a o shavha. √		(2)		
1.2.3	Hai, √ na nnḍu i si ya mahatsi yo fhisiwaho nga Musiiwa yo swa. √					
1.3	Thangule. √					
1.4	Vho fhedza vho tou vha isa ha vhoramilayo. $\sqrt{}$					
1.5	Vho-Doyoyo vho vha vho vhaisala tshothe zwe vha sala vha si tsha nga muthu muhulwane/ zwi sumbedza vhutungu he vha vhu pfa. √√					
1.6	O shumisa ipfi <u>zwikegulu/zwidakwa.</u> √√					
1.7	Ri fanela u vha na vhulondo musi ri tshi shumisa mulilo. $\sqrt{}$					
1.8	 Ndi we a lata tshitommbi tshi songo dzimiwa. √Ndi u sa londa, o vha o fanela o tshi dzima. √ Musiiwa wa u fhisa khadibogisi√. O vha o fanela o li fhisela nnda. √ Vhashumi vha Driekoppies. √Vho vha vho fanela vho dzima mulilo. √ 					
1.9	Vhakegulu. √ Vha ri wo tou fhiswa nga ndadzi/na linwe na linwe wo fhiswa nga vhaloi. √					
1.10	Mulilo ndi wavhudi; u	ri thusa zwinzhi vhu	ıtshiloni. √√	(2)		

30

ŢHANGANYELO YA KHETHEKANYO IYI YA A:

KHETHEKANYO YA B: MANWELEDZO/SAMARI

MBUDZISO 2

ADENDAMU YA SAMARI

- U edzisa vhabebi (khotsi).
- U takadza khonani.
- U todou pfa zwine vhahulwane vha pfa.
- U fhedza tshitirese na mbilaelo.
- U dahela u funwa nga vhasidzana.
- U netuluswa musi muthu o neta.
- U lwa na zwine vhabebi vha funa.

Ndila ya u maka manweledzo:

- Manweledzo o nekedzwaho e kha mbonalo/tshivhumbeo tsho khakheaho ngeno tshi tsho randelwaho kha Tshitatamennde tsha Kharikhulamu ya Lushaka a a makiwa, hone-ha ha vha na ndatiso ya maraga nthihi.
- Maraga dzi avhelwa fhedzi mbuno dzo ńwalwaho nga mafhungo o fhelelaho.
- Pulane/mvetomveto i fanela u sumbedzwa zwi khagala. Zwa sa ralo, kha vha make samari ya u thoma yo nekedzwaho.
- Zwi tou vhofha uri vhalingiwa vha sumbedze tshivhalo tsha maipfi **nga ndila i songo khakheaho**.
- Kha vha avhele maraga nga ndila i tevhelaho:
 - o Maraga dza 7 ndi dza mbuno.
 - o Maraga dza 3 ndi dza luambo. Maraga dza luambo dzi avhelwe nga ndila i tevhelaho:
 - Maraga nthihi musi ho bulwa mbuno 1 3 dzi re dzone.
 - Maraga mbili musi ho bulwa mbuno 1 5 dzi re dzone.
 - Maraga tharu musi ho bulwa mbuno dza 6 7 dzi re dzone.

Zwavhudivhudi maraga dza luambo dzi songo fhira mbuno dzo newaho.

o Ndatiso:

- Kha samari dzo lapfesaho, kha vha vhale vha fhirise nga maipfi maṭanu, zwi daho nga murahu vha songo tsha zwi londa.
- Samari dzi re pfufhi fhedzi dzi na mbuno dzothe khulwane dzine dza todea hu songo vha na ndatiso khadzo.
- Vhukhakhi ha luambo (girama) mupeleto, zwiga zwa u vhala): kha maraga tharu dza luambo kha vha tuse nga ndila i tevhelaho:
 - Vhukhakhi ha 0-4 a hu na ndațiso.
 - Vhukhakhi ha 5 10 kha vha tuse maraga **nthihi**.
 - Vhukhakhi ha 11 15 kha vha tuse maraga **mbili**.
 - Vhukhakhi ha 16 u ya phanda, kha vha tuse maraga tharu.
- Ndaţiso ya musi ho tou khouthiwa mafhungo o tou ralo i disendeka kha maragaguţe dzo avhelwaho mbuno na luambo nga ndila i tevhelaho:

Arali ho khouthiwa mafhungo a 1 – 3: a hu na ndatiso Arali ho khouthiwa mafhungo a 4 – 5: kha vha tuse maraga 1 Arali ho khouthiwa mafhungo a 6 – 7: kha vha tuse maraga 2

Kha vha tuse maraga nthihi kha maraga dzo avhelwaho mbuno na luambo arali tshivhalo tsha maipfi tshi songo sumbedzwa, kana maipfi o vhaliwa nga ndila yo khakheaho.

KHA VHA DZHIELE NZHELE: Abriviesheni/pfufhifhadzo a dzo ngo fanela u shumiswa, fhedzi arali dzi hone kha samari, dzi fanela u vhaliwa sa tshivhalo tsha maipfi ane dza a imela.

THANGANYELO YA KHETHEKANYO IYI YA B: 10

KHETHEKANYO YA C: PHENDA NA KUSHUMISELE KWA LUAMBO

MBUDZISO 3

3.1	3.1.1	Masofa: √ Sa: Malume wanga vho renga masofa avhuḍi. √ (Phindulo iṅwe na iṅwe i pfalaho yo tea).	(2)
	3.1.2	Thetshelesesa. √O vha o tou thetshelesesa musi a tshi laiwa.√	(2)
	3.1.3	Ţhingothendeleki a dzi ģisi phambano kha vhafunani. $\sqrt{}$	(2)
	3.1.4	Phambano kha vhafunani dzi diswa nga thingothendeleki/kha vhafunani phambano dzi diswa nga thingothendeleki/phambano dzi diswa nga thingothendeleki kha vhafunani. √	(1)
	3.1.5	Hai, √a si vhothe vhanna vha sa divhalekani. √	(2)
	3.1.6	Duu!/o ri u pfa nga ha lufu, a sokou <u>duu!</u> √	(1)
3.2	3.2.1	Ndayotewa ya shango i ri vhafumakadzi na vhana vha na ndugelo dza u sa tambudzwa. $\sqrt{}$	(2)
	3.2.2	Vhanna na vhafumakadzi vha tea u thonifhana. (Na maṅwe mafhungo a pfalaho). $\sqrt[4]{}$	(2)
	3.2.3	Mulaedza ri tea u hasha/u hasha mulaedza ri a tea. √√	(1)
	3.2.4	ʻZwi a fana na tshivhalo tsha dzimpfu dzibadani,'√a zwi na vhushaka na mafhungo a u tshipiwa ha vhana na vhafumakadzi. √	(2)
	3.2.5	Lashu. Shango <u>lashu</u> lo naka Lothe. Daka lothe lo swa. Rine. Rine ri dzula kule. Khwine. Ndi khwine ri tshi vhalesa. √	(1)
	3.2.6	Vhana vha fanela u thetshelesa vhabebi. √	(1)
	3.2.7	Ndo mu wana, nahone o no tou dzula fhasi. √	(1)

3.3	3.3.1	Ndi ndaela. √	(1)
	3.3.2	Limudi la ndaela/lilaeli. √ Hu khou newa ndaela dzine vhagudi vha fanela u dzi tevhela. √	(2)
	3.3.3	MVELEDZISO ĻABORATHORI YA KHOMPHUYUTHA. √	(1)
	3.3.4	DZINA ĻAŅU, √ (naho mulingiwa o nea fhungo lothe zwo luga) ngauri zwo ńwalwa nga malederedanzi. √	(2)
	3.3.5	Vhagudi vho newa ndaela uri vha kone u dzhena kha mushumo wa khomphuyutha. √√	(2)
	3.3.6	Ipfi ili lo ńwalwa zwitangeni u itela uri zwi vhonale uri li kha luambo lusili. √√	(2)
		THANGANYELO YA KHETHEKANYO IYI YA C:	30 70